

Revisionsrapport

Uppföljning av granskning – förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst

Bollnäs kommun

Helena Steffansson
Carlson

September 2016

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och revisionsfråga.....	3
1.3. Kontrollmål	3
1.4. Avgränsning.....	3
1.5. Metod.....	4
2. Iakttagelser och bedömningar	5
2.1. Blanketter	6
2.2. Roller och ansvar	7
2.3. Rutiner kring förlorad arbetsförtjänst	7
2.4. Kvalitetskrav	7
2.5. Mall för intyg från egna företagare.....	8
2.6. Utbildning.....	8
2.7. Intern kontroll	8
3. Bedömningar	9
3.1. Bedömningar mot kontrollmål.....	9
3.2. Revisionell bedömning	10
3.3. Rekommendationer.....	10

Sammanfattning

År 2012 granskade Bollnäs kommuns revisorer förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt då gällande arvodesreglemente. Utifrån genomförd granskning bedömdes att det inte fanns tillförlitliga rutiner för hantering av ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Det skedde inga systematiska kontroller att rätt ersättning var utbetald och det utarbetade reglementet upplevdes som otydligt i vissa aspekter.

Mot bakgrund av den tidigare genomförda granskningen identifierade i revisorerna i sin riskanalys 2016 det som angeläget att följa upp tidigare revisionella bedömningar och förslag till åtgärder. Syftet med genomförd granskning, 2016, är att bedöma om den interna kontrollen förstärkts gällande de brister som framkom i granskning av förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt reglementet?

Den sammanfattande bedömningen är att den interna kontrollen inte i tillräcklig omfattning har förstärkts gällande de brister som framkom i granskning av förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt reglementet.

Bedömningen har sin grund i de iakttagelser som konstaterats med anledning av angivna kontrollmål.

- Kontroller inte har utförts i tillräcklig omfattning.
- Enhetliga rutiner samt kvalitetskrav på underlag har inte fastställts och dokumenterats.
- Ingen mall för när det gäller intyg för förlorad arbetsförtjänst, från egna företagare, har upprättats.
- Roller och ansvar har under 2016 tydliggjorts avseende hantering av förtroendevaldas utbetalningslistor. Ansvaret har dock ej formellt fastställts.
- Det pågår dock ett arbete att det pågår ett arbete med att förstärka den interna kontrollen gällande de brister som framkom.
- Utveckling av manuella blanketter har genomförts och är pågående.

Vi konstaterar samtidigt att införandet av *ersättningswebben* torde få till följd att behovet av manuella blanketter minskar.

För att ytterligare förstärka den interna kontrollen gällande förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst föreslås ett antal åtgärder, se våra rekommendationer i kapitel 3.3.

1. *Inledning*

1.1. *Bakgrund*

Bollnäs kommuns revisorer gav PwC i uppdrag 2012 att granska förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt reglementet. Syftet var att granska om kommunstyrelsen och nämnder säkerställt att reglementet gällande förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst tillämpades enligt § 31.

Utifrån genomförd granskning bedömde vi att det inte fanns tillförlitliga rutiner för hantering av ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Det skedde inga systematiska kontroller att rätt ersättning var utbetald och det utarbetade reglementet upplevdes som otydligt i vissa aspekter.

Utifrån revisorernas riskanalys 2016, har PwC har fått i uppdrag att följa upp revisionella bedömningar och förslag till åtgärder, för att granska om dessa har tagits hänsyn till för att förbättra den interna kontrollen för förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst.

1.2. *Syfte och revisionsfråga*

Har den interna kontrollen förstärkts gällande de brister som framkom i granskning av förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt reglementet?

1.3. *Kontrollmål*

- Har en översyn skett av de blanketter som används för närvaro, ersättningar och begäran om förlorad arbetsförtjänst?
- Har roller och ansvar tydliggjorts i hanteringen av förtroendevaldas utbetalningslistor för att säkerställa en enhetlig hantering av förtroendevaldas utbetalningslistor och intyg inom kommunen?
- Har dokumenterade fastställda för kommunen enhetliga rutiner tagits fram för hantering av utbetalningar av förlorad arbetsförtjänst?
- Finns kvalitetskrav på underlag som skall finnas innan utbetalning får ske?
- Finns en mall för intyg från egna företagare? Har intygen kompletteras med underlag som styrker förlorad arbetsförtjänst och till vilket belopp det uppgår?
- Har utbildning skett avseende aktuellt regelverk och rutiner för samtliga förtroendevalda och tydliggör ansvaret för ledamöterna?
- Finns interna kontroller för rutinerna? Rapporteras resultatet till ansvarig styrelse/nämnd?

1.4. *Avgränsning*

Granskningen omfattar kommunstyrelsens ansvar.

¹ Arvodesreglemente 2011

1.5. Metod

Intervju och avstämning har genomförts med personalchef och ansvarig personal på personalkontoret. Arvodesreglemente, blanketter, internkontrollplan och andra adekvata dokument har studerats.

Granskningsrapporten har faktagranskats av medarbetare vid personalkontoret.

2. *Iakttagelser och bedömningar*

Med anledning av revisionens påpekande vid genomförd granskning år 2012 initierades i kommunen ett projekt för utveckling av rapportering och registrering av arvoden, ersättning för förlorad arbetsinkomst till förtroendevalda.

Projektet har resulterat i utveckling av ett digitalt verktyg för rapportering av närvaro, restid och förlorad arbetsförtjänst. Verktöget har utvecklats i samråd med leverantör av personalsystemet, och benämns *ersättningswebben*. Under hösten 2015 började kommunstyrelsen använda *ersättningswebben* och under våren 2016 har övriga nämnder och fullmäktige introducerats i verktöget. Från maj 2016 använder följande förtroendevalda *ersättningswebben*:

- Kommunstyrelsen
- Barn- och utbildningsnämnden
- Socialnämnden
- Miljö- och byggnämnden
- Teknik- och fritidsnämnden
- Kulturnämnden
- Kommunfullmäktige

I *ersättningswebben* registreras sammanträden av nämndsekreteraren. Vid sammanträdet registrerar nämndsekreteraren samtliga närvarande förtroendevalda direkt i *ersättningswebben*. Respektive förtroendevald kan därefter registrera ärenden såsom ersättning för förlorad arbetsförtjänst och reseersättning. Ordförande ska i samband med justering av mötesprotokollet godkänna närvaro och inlagda ärenden. Det innebär att den förtroendevalde före justering/godkännande behöver registrera uppgifter för anspråk till ersättning. När ordförande godkänt sammanträdet kan den förtroendevalde inte registrera ytterligare anspråk för det aktuella sammanträdet. Det innebär att om ersättningsanspråk inte registrerats får dessa hanteras genom att manuellt fylla i avsedd blankett.

För ersättning avseende förlorad arbetsförtjänst behöver den förtroendevalda i förskott lämnat in underlag om inkomstsuppgift för registrering av förlorad timersättning. Inlämnade underlag registreras av löneadministratör och giltighetstid anges till ett år. Saknas inlämnat underlag anges timersättningen för förlorad arbetsförtjänst till noll kronor.

Andra sammankomster än protokollförda nämnd- och fullmäktigesammanträden, som är ersättningsberättigat, ska enligt uppgift tillsvidare hanteras manuellt genom att fylla i närvaroblankett som ordförande attesterar.

Enligt uppgift finns i *ersättningswebben* grundkontroller som medför att varningar flaggar om en förtroendevald registrerar fler timmar för förlorad arbetsförtjänst än sammanträdet längd.

Rutin för vilken kontroll som ska utföras av löneadministratör om ersättningsanspråk inkommer manuellt efter att ett nämndsammanträde har stängts i *ersättningswebben*, finns inte utarbetade.

Ersättningswebben är en del i att ersätta den manuella hanteringen med blanketter. Vid genomförda intervjuer har framkommit, att det pågår ett testarbete, för att säkerställa att integration av arvodesposter från ersättningswebben till personalsystemet fungerar fullt ut. Maj 2016 var första månaden som maskinell integration genomfördes.

Vid intervjuer har även framkommit att det pågår ett arbete med att se över nuvarande arvodesreglemente. Det omfattar bland annat förslag med förtydligande av vilka underlag som ska inhämtas avseende förlorad arbetsförtjänst.

Under 2016 har personalchef tillsatt en arbetsgrupp bestående av utvecklare, kommunsekreterare, lönechef och löneadministratör. Arbetsgruppen har haft i uppdrag att utveckla och säkerställa rutiner för förtroendevaldas arvoden med utgångspunkt i iakttagelser i tidigare revisionsrapport.

I granskningen har vi tagit del av sammanställning från arbetsgruppen, daterad 2016-04-11. Av denna framgår:

- Behov av tydliga blanketter
- Tidplan för införande av det digitala systemet, *ersättningswebben* inklusive utbildning i systemet
- Hur fortsatt information till förtroendevalda planeras
- Förslag till beskrivning av roller, dess ansvar och rutiner
- Förslag till internkontrollmoment

2.1. Blanketter

Kontrollmål: *Har en översyn skett av de blanketter som används för närvaro, ersättningar och begäran om förlorad arbetsförtjänst?*

2.1.1. Iakttagelser

Blanketter har utvecklats för:

- Utbetalningslista
- Inkomstbortfall / Reseersättning

Vid intervjuerna har framkommit att separata blanketter för närvaro och förlorad arbetsförtjänst har utarbetats och används. När det gäller förlorad arbetsförtjänst framgår att intyg krävs. Av reglemente och rutiner finns däremot ej särskilt specificerat krav på intygets utformning. Det har i granskningen framkommit att det pågår ett arbete med att utarbeta rutiner och förtydligande om intygens innehåll.

I övrigt pågår ett arbete med att uppdatera blankett för *Inkomstbortfall / Reseersättning*, som bland annat ska kompletteras med rad för attestering.

Enligt uppgift finns blanketterna på intranät och kommunens hemsida. Genomförd kontroll visar dock att så inte är fallet.

När det gäller blanketter är avsikten att dessa skall användas i mindre omfattning, då *ersättningswebben* har införts.

2.2. Roller och ansvar

Kontrollmål: *Har roller och ansvar tydliggjorts i hanteringen av förtroendevaldas utbetalningslistor för att säkerställa en enhetlig hantering av förtroendevaldas utbetalningslistor och intyg inom kommunen?*

2.2.1. Iakttagelser

Vid genomförda intervjuer och av rapport från arbetsgrupp 2016 finns framtaget förslag på ansvar och roller kopplat till hantering av förtroendevaldas ersättningar. Förslaget har vid granskningstillfället inte fastställts. Vid genomförd intervjuer har dock konstateras att det finns behov av att roller och ansvar fastställs.

2.3. Rutiner kring förlorad arbetsförtjänst

Kontrollmål: *Har dokumenterade fastställda för kommunen enhetliga rutiner tagits fram för hantering av utbetalningar av förlorad arbetsförtjänst?*

2.3.1. Iakttagelser

Inga dokumenterade enhetliga rutiner för utbetalning av förlorad arbetsförtjänst har fastställts. Det pågår ett arbete med att utarbeta rutiner, kopplat till införande av *ersättningswebben*. Förslag om vilket underlag för intyg om förlorad arbetsförtjänst som skall inlämnas samt vid vilken tidpunkt är under håller på att tas fram. Detta ingår som del översyn av reglementet *Kommunala politikerarvoden*.

2.4. Kvalitetskrav

Kontrollmål: *Finns kvalitetskrav på underlag som skall finnas innan utbetalning får ske?*

2.4.1. Iakttagelser

Inga kvalitetskrav har fastställts på underlag som skall finnas innan utbetalning får ske.

Vid intervju har dock angivits att för ersättning av förlorad arbetsförtjänst krävs intyg som underlag för registrering. Saknas registrerat intyg i ersättningswebb anges ersättning för förlorad arbetsförtjänst till noll kronor.

2.5. Mall för intyg från egna företagare

Kontrollmål: *Finns en mall för intyg från egna företagare? Har intygen kompletteras med underlag som styrker förlorad arbetsförtjänst och till vilket belopp det uppgår?*

2.5.1. Iakttagelser

Ingen mall för intyg från egna företagare har upprättats och fastställts. För närvarande saknas fastställda regler om hur intyget från egna företagare skall vara utformat och vem som kan lämna detta. Underlag kan utgöras både av bokslut och av underskrivet intyg från revisor med mera.

2.6. Utbildning

Kontrollmål: *Har utbildning skett avseende aktuellt regelverk och rutiner för samtliga förtroendevalda och tydliggör ansvaret för ledamöterna?*

2.6.1. Iakttagelser

I samband med mandatperiod 2015-2018 har utbildning genomförts för förtroendevalda avseende regler och rutiner. Under våren 2016 har utbildning genomförts för användning av *ersättningswebben* och ledamöternas ansvar att via denna rapportera resa och förlorad arbetsförtjänst.

Förtroendevalda som väljs till uppdrag under löpande mandatperiod får information om regelverk i samband med att iPad utlämnas från kommunen.

2.7. Intern kontroll

Kontrollmål: *Finns interna kontroller för rutinerna? Rapporteras resultatet till ansvarig styrelse/nämnd?*

2.7.1. Iakttagelser

Internkontrollplan för 2015 och 2016 omfattar inget specifikt kontrollmoment avseende processen *Arvoden och ersättning till förtroendevalda*. Av genomförd granskning har ej heller framkommit att interna kontroller har utförts systematiskt.

I genomfört projekt, angående kommunala politikerarvoden, har arbetsgruppen lämnat förslag till internkontrollmoment. Förslaget är att stickprov görs på lämnade uppgifter om förlorad arbetsinkomst mot faktiskt löneavdrag, samt att för företagare ska kontroll ske mot uppgifter från försäkringskassan.

Av framarbetat förslag framgår inte omfattningen av stickprov, hur ofta och hur dokumentation av genomförd kontroll skall ske.

Vid genomförda intervjuer har framkommit att personalkontoret föreslår, att då ansvaret för utbetalningar av arvoden är organiserat inom kommunstyrelsen, skall ansvaret för den interna kontrollen inordnas i kommunstyrelsens internkontrollplan.

3. Bedömningar

3.1. Bedömningar mot kontrollmål

Kontrollmål	Kommentar
Har en översyn skett av de blanketter som används för närvaro, ersättningar och begäran om förlorad arbetsförtjänst?	Delvis uppfyllt Nya blanketter har utformats och används. För närvarande pågår ett arbete med att uppdatera blankett om <i>Inkomstbortfall / Reseersättning</i> med rad för attest.
Har roller och ansvar tydliggjorts i hanteringen av förtroendevaldas utbetalningslistor för att säkerställa en enhetlig hantering av förtroendevaldas utbetalningslistor och intyg inom kommunen?	Delvis uppfyllt Det har under 2016 har initierats ett arbete för att förtydliga roller. Med anledning av införande av ersättningswebben har genomgång gjorts med berörda nämndsekreterare, förtroendevalda och löneadministratör. Roller och ansvar har förtydligats.
Har dokumenterade fastställda för kommunen enhetliga rutiner tagits fram för hantering av utbetalningar av förlorad arbetsförtjänst?	Ej uppfyllt Dokumenterade enhetliga rutiner har inte fastställts. Det pågår ett arbete där rutiner har utarbetats och kommunicerats med berörda medarbetare.
Finns kvalitetskrav på underlag som skall finnas innan utbetalning får ske?	Ej uppfyllt Särskilda kvalitetskrav finns inte fastställda.
Finns en mall för intyg från egna företagare? Har intygen kompletteras med underlag som styrker förlorad arbetsförtjänst och till vilket belopp det uppgår?	Ej uppfyllt Mall för intyg för egna företagare har inte utformats.
Har utbildning skett avseende aktuellt regelverk och rutiner för samtliga förtroendevalda och tydliggör ansvaret för ledamöterna?	Uppfyllt Utbildning har genomförts i samband med nuvarande mandatperiod och i samband med införande av ersättningswebb. När nya förtroendevalda tillträder under innevarande mandatperiod ges information om gällande regelverk i samband utlämnande av iPad.
Finns interna kontroller för rutinerna? Rapporteras resultatet till ansvarig styrelse/nämnd?	Ej uppfyllt Internkontrollmoment för nuvarande rutiner saknas. En konsekvens av detta är att ingen rapportering sker till ansvarig nämnd. Vi konstaterar dock att ett arbete pågår för att införa kontrollen i kommande internkontrollplaner.

3.2. Revisionell bedömning

Utifrån vår uppföljning bedömer vi att den interna kontrollen inte i tillräcklig omfattning har förstärkts, gällande de brister som framkom i vår tidigare granskning av förtroendevaldas anspråk på förlorad arbetsförtjänst enligt arvodesreglementet. Bedömningen grundas på att kontroller inte utförs i tillräcklig omfattning, att enhetliga rutiner samt kvalitetskrav på underlag inte fastställts och dokumenterats. När det gäller intyg för förlorad arbetsförtjänst, från egna företagare, har ingen mall upprättats.

Vi konstaterar dock att det pågår ett arbete med att förstärka den interna kontrollen gällande de brister som framkom. Det har skett och pågår en utveckling av manuella blanketter. Parallell har *ersättningswebben* utvecklats vilket torde få till följd att behovet av manuella blanketter minskar. Roller och ansvar har under 2016 tydliggjorts avseende hantering av förtroendevaldas utbetalningslistor. Ansvaret har dock ej formellt fastställts.

3.3. Rekommendationer

Vi rekommenderar att:

- Fastställda blanketter kopplat till närvaro samt ersättning för förtroendevald tillgängliggörs på kommunens hemsida. Dessa kan med fördel samlas med arvodesreglementet.
- Roller och ansvar tydliggörs i rutinerna kring utbetalning av förtroendevaldas arvoden och ersättningar. Roller och ansvar bör därutöver formellt fastställas, dokumenteras och kommuniceras.
- Enhetliga rutiner för hantering av utbetalning av förlorad arbetsförtjänst fastställs och kommuniceras med berörda.
- Kvalitetskrav på underlag för ersättningar fastställs, omfattande vilka intyg för förlorad arbetsförtjänst som ska krävs.
- Rutin för intern kontroll av ersättning till förtroendevalda fastställs. Rutinen bör omfatta vad som ska kontrolleras och hur dokumentation skall ske av kontrollen.

Vi uppfattar arbetet med utveckling av *ersättningswebben* som positivt. Vår rekommendation är dock, att i samband med införandet säkerställa rutiner för kontroller vid attest, såsom kontroll av underlag för ersättning med mera. Vidare behöver säkerställas rutiner om vilka kontroller som ska utföras av löneadministratör för underlag som inkommer manuellt på grund av att sammanträde har stängts i *ersättningswebben*.

2016-09-13

Micaela Hedin
Uppdragsledare

Helena Steffansson Carlson
Projektledare